

6. VURDERINGER ER BRÆNDSTOF FOR BALLADE

Børn, der vokser op i Danmark, lærer at tale dansk. De lærer imidlertid også at tale på en måde, der er karakteristisk på et andet niveau. Det sprog, de har lært, er nemlig bygget over en bestemt forståelse af verden – alt inklusive! Vores sprog afspejler fx menneskeforståelse, religiøs anskuelse, etik, kønsrollemønstre og den gældende videnskabelige diskurs – altså, hvordan videnskaben pt. definerer alting.

Vi er ikke opmærksomme på, at det forholder sig sådan. Vi lærer at tale, alle andre taler på nogenlunde samme måde, og vi opfatter vores sprog og måden at bruge det på som 'det naturlige'. Men sådan er det ikke. Det er bare 'det sædvanlige'. Det sædvanlige sprog for vores kultur.

Det er ikke nemt at ændre på sin sprogbrug, men somme tider er det anstrengelserne værd. Det gælder bl.a. i forhold til børn. En af ulemperne ved den almindelige sprogbrug er nemlig, at den er dårligt egnet som redskab for den uundværlige kontakt. Vores almindelige sprogbrug passer meget bedre til den konkurrerende, præstationsorienterede ydre verden. Til erhvervslivet! Ønsker vi at tale med opmærksomhed på følelser og behov, må vi ændre vores sproglige sædvaner.

VURDERINGER ER UDSAGN OM PRÆSTATION

Størstedelen af, hvad vi sædvanligvis siger til hinanden, er udtryk for vurderinger. Herunder hører meninger, påstande, diagnoser, synspunkter, ros og kritik. Vi har et rigt facetteret ordforråd, når vi skal udtrykke vurderinger, og vi bliver stort set stumme, hvis vi skal sige noget, der ikke er en vurdering. Prøv bare at sige noget om vejret uden at vurdere ... Svært, ikke sandt? Umuligt, måske?

En vurdering er udtryk for, hvordan vi måler noget. Målestokken er vores personlige værdisæt, hvad vi hver især synes om, tager afstand fra, osv. Vi bruger ord som rigtigt, forkert, dum, sød, god, ond – tillægsord. Vi siger måske ikke længere uopdragen eller smart, men i stedet socialt handicappet eller sej – andre ord, men stadig vurderinger. Vurderingerne viser vores optagethed af præstation, og brug af vurderinger spærrer for kontakt. Det hænger således sammen:

OVENFRA OG NEDAD

Vurderinger har to væsentlige ulemper. For det første signalerer de et

hierarki. Vi vurderer nedad: Det er den voksnes vurdering af børnene, der bliver taget alvorligt, ikke omvendt. Eller chefen, der giver den ansatte en anbefaling, ikke omvendt. Vurderinger udveksles kun undtagelsesvis mellem ligeværdige, og selv dér risikerer vi, at vi ikke slipper godt fra det.

Vi kender godt til hierarkiet, men er ikke bevidste om det. Hvis barnet siger: 'Min far er en flittig mand', finder vi det pudsigt og morer os over det. Det gør vi ikke, når vurderingen vender den modsatte vej. Vi vurderer hele tiden og indtager dermed en placering højere oppe i hierarkiet end den, vi vurderer. Er det, hvad vi ønsker? Hvis ikke, har vi et sprogligt problem.

VURDERINGER ER PROJEKTIONER

For det andet gør vi os muligvis ikke klart, hvad en vurdering reelt er. Selv om vi ved, at jeg kan kalde den film fremragende, som du kalder elendig, så er vi tilbøjelige til at mene, at vores vurdering udtrykker en egenskab ved det, vi vurderer – at filmen er fremragende eller elendig, kjolen smuk eller rædselsfuld. Vores vurdering fortæller om os selv, ikke om det vurderede. Vi siger: 'Bilen er flot', og siger dermed reelt: 'Jeg kan godt lide bilens udseende'.

En vurdering er en måde at undgå at udtrykke sine følelser på. Den er at projicere sin egen følelse over på noget andet og give det en egenskab, der svarer til følelsen. Ubehag ved et billede bliver til: Det er grimt. Glæde ved et barn bliver til: Hun er nuttet. Manglende interesse for en bog bliver til: Den er kedelig.

Ikke overraskende er det nemt at blive uenige om vurderinger: Jeg synes mit, du synes dit, og hvem har ret? Der ligger da også modstridende vurderinger bag enhver form for konflikt B hjemme i familien og ude i den store verden. Alternativet er at tale, så vi formidler fakta, følelser og behov.

TALE KONTAKTSPROG

Når vi vurderer, har vi vores fokus på præstation og fremtræden og skaber ikke kontakt. Bruger vi negative vurderinger, åbner vi også for uenighed og konflikt:

'Dejligt vejr i dag,' udbryder mor, da solen skinner

'Ih, hvor er du dygtig!' siger far, da sønnen har nul fejl i prøven

'Din tyveknægt! Frække dreng!' råber farfar, da Tobias har taget tyve kroner i hans pung

Når vi udtrykker vores følelser og behov, giver vi noget af os selv og åbner mulighed for kontakt:

- * 'Solskin gør mig glad' (følelse)
- * 'Du havde nul fejl i prøven. Jeg er meget stolt af dig' (fakta og følelse)
- * 'Du har taget penge i min pung uden at spørge. Jeg er meget vred, for det er vigtigt for mig at have mine ting i fred' (fakta, følelse og behov)